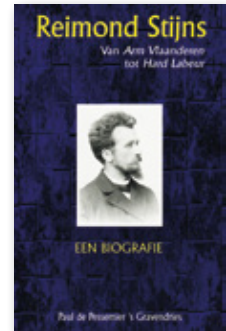

tuur van de vroege Cyriel Buysse. *Arm Vlaanderen* (1884), een roman die Stijns samen met Isidoor Teirlinck schreef, verwierf een iconische uitstraling alleen al door de tot een Vlaams leidmotief uitgegroeide titel. Zijn laatste bij leven verschenen roman *Hard Labeur* (1904) kreeg de meeste waar-

dering en zou in de jaren 1980 door de toenmalige BRT nog tot een succesvolle televisieserie worden bewerkt. Om maar te zeggen: Stijns verdiende een biografie, vooral ook omdat er tot dusver nog maar weinig onderzoek naar zijn leven en werk werd verricht. Helaas blijft de biografie die Paul de Pessemier vorig jaar in druk gaf – *Reimond Stijns. Van Arm Vlaanderen tot Hard Labeur* – in alle opzichten onder de maat. Vormelijk is het boek een puinhoop. Een willekeurige greep uit de talloze slordigheden: op p. 45 wordt twee keer dezelfde voetnoot afgedrukt; op p. 48 valt het bij-schrift onder de foto gedeeltelijk weg; op p. 72 citeert de auteur Piet Couttenier en verwijst hij in de noot naar Ludo Stynen; voortdurend worden woorden in het midden van regels, dus volstrekt onnodig, gesplitst (bijvoorbeeld op p. 91 “*nauwe-lijks*”, “*re-dacteurs*”, “*beslis-sen*”) – een typograaf heeft zich duidelijk niet over deze tekst gebogen. Een redacteur kan er al evenmin aan te pas zijn gekomen: de taal en stijl waarin deze biografie is geschreven, doet bij wijlen denken aan een onbeholpen roman zoals die in het Vlaanderen van de negentiende eeuw niet zelden werd geschreven. Neem bijvoorbeeld deze passage: “*De uiterst snelle opeenvolging van die velerlei aan- en ingrijpende gebeurtenissen zullen het gemoed van Stijns zonder twijfel hevig hebben beroerd en doorkerfd. Het moet*

Paul de Pessemier 's Gravendries,
*Reimond Stijns. Van Arm Vlaanderen tot
Hard Labeur. Een biografie*, Antwerpen-
Rotterdam, C. de Vries-Brouwers, 2015,
267 pp., ill., ISBN 9789059274488

In de Vlaamse literatuurgeschiedenis vormt het oeuvre van Reimond Stijns (1850-1905) een belangrijke schakel tussen het idealiserende proza van Hendrik Conscience en de naturalistische schrif-

hem zijn toegeschenen alsof hij elke vaste voet verloor en al zijn eertijdse zekerheden voor- goed waren weg gevloeden; alsof hij abrupt uit zijn dan toe altijdurende jongensdromerijen was gewekt.” (127) Of: “Een van zijn leerlingen was mevrouw Stijns’ jongere zus Josephine, op wiens frisse verschijning Isidoor [Teirlinck] in alle eer en deugd verliefd werd.” (68) Op p. 68 wint een “plan om de krachten te bundelen aan kracht” en op p. 70 breekt Tony Bergmann, aldus De Pessemier, “met de ongeschreven wetmatigheid die voorschreef dat literatuur in dienst moest staan van het nieuwe soevereine België”. Voorts is er nog sprake van “goedgelovige illusies” (p. 182) of over een “welhaast fysiek gemis” van een overledene (p. 155). Aan de vele taalfouten valt hier niet eens te beginnen. Op grond van de hoeveelheid ontoelaatbare slordigheden rijst het sterke vermoeden dat uitgeverij De Vries-Brouwers weinig meer is geweest dan een platform voor self-publishing (een indruk die wordt bevestigd door het feit dat de auteur blijkens het colofon ook zelf het omslag heeft moeten ontwerpen).

De gesignaleerde onvolkomenheden hadden natuurlijk inhoudelijk gecompenseerd kunnen worden. Helaas is deze monografie ook op dit vlak te amateuristisch in elkaar gezet. De tekst bevat om te beginnen veel te veel en vaak ook veel te lange citaten, zowel uit de primaire literatuur (bv. pp. 114-115) als uit de secundaire literatuur. De citaten worden ook nauwelijks van commentaar voorzien – veel eigen inzichten bevat deze biografie dan ook niet; analyses van Stijns’ literaire teksten bestaan bij De Pessemier hoofdzakelijk uit citaten van Karel Wauters, Jean Weisgerber, Piet Couttenier e.a. De reconstructie van het leven van Stijns is ook problematisch. Zo parafraseert De Pessemier heel uitgebreid *Arm Vlaanderen* alsof Everaart Vanderlaen (de romanheld)

een doorslagje is van Stijns zelf (pp. 44-55). Dat de genoemde roman autobiografische elementen bevat, is duidelijk, maar de complexe relatie tussen de literaire verwerking en de werkelijkheid én het feit dat *Arm Vlaanderen* zoals gezegd het werk is van twee auteurs hadden de biografie moeten inspireren tot een groter voorbehoud. Nog een bezwaar is de nogal karikaturale voorstelling van het politieke en culturele klimaat in het negentiende-eeuwse Vlaanderen. In het eerste hoofdstuk schrijft De Pessemier bijvoorbeeld: “In de tweede helft van de negentiende eeuw werd het dagelijkse leven in Vlaanderen – zeker op het platteland – volkomen beheerst door de Kerk en haar rituelen. Tot driemaal daags, om zes uur ’s morgens, op volle middag en om zes uur ’s avonds spoorde het angelusklokje de gelovigen aan tot het bidden van het De Engel des Heren. De zondagsmis en vooral de paasbiecht waren eveneens opgelegde verplichtingen, want: ‘de mens is slecht, de vrouw zo mogelijk nog slechter, want zij bracht al het kwade in de wereld.’” (p. 21) Het lijkt wel alsof de lezer hier een negentiende-eeuwse tendensroman over de Schoolstrijd in handen heeft in plaats van een studie die precies het tijdperk van die Schoolstrijd op een afstandelijke manier zou moeten behandelen. Het citaat in het citaat is trouwens afkomstig uit het essay *Identiteit* (2009) van de Gentse psychoanalyticus Paul Verhaeghe (niet Verhage zoals De Pessemier schrijft). Wat het in deze context komt doen, is volstrekt onduidelijk.

Kortom, een degelijke, betrouwbare studie is *Reimond Stijns: Van Arm Vlaanderen tot Hard Labeur* niet geworden. Dat neemt niet weg dat het enkele interessante en bruikbare aanknopingspunten bevat voor verder onderzoek. De receptie van Stijns’ werk verdient het bijvoorbeeld verder te worden uitgediept, net als Stijns’ zoek-

tocht naar een degelijke uitgever (zie de boeiende passage op pp. 169-172) en de netwerkjes waarin de auteur opereerde (zie de eveneens boeiende passage op pp. 138-147). Het werk heeft ook de verdienste dat het een aantal bronnen bij elkaar brengt.

[KEVIN ABSILLIS]